

Praktijkillustratie Ambitie 100% Samen Opleiden

ZAOS | Sectoroverstijgende samenwerking

De [Zeeuwse Academische Opleidingsschool \(ZAOS\)](#), een partnerschap voor vo en mbo, staat open voor groei. Omdat alle partijen in het vo en mbo in de regio al jaren onderdeel uitmaken van de ZAOS, betekent dit vooral uitbreiding van het netwerk waarmee de ZAOS samenwerkt en nieuwe initiatieven ontplooit om de instroom te vergroten en het opleidingstraject te verrijken, bijvoorbeeld in samenwerking met de techniek- en zorgsector in het kader van hybride docentschap.

Kernwoorden praktijkillustratie ZAOS

- Partnerschap vo en mbo
- Hybride docentschap techniek en zorg
- Minor en specialisatie Pabo
- Netwerkorganisatie
- Ondernemend
- Regionale kweekvijver voor nieuw talent

Samenvatting

Alle schoolbesturen vo en mbo in de regio van de [Zeeuwse Academische Opleidingsschool \(ZAOS\)](#) (Zeeland) zijn aangesloten bij het partnerschap. Omdat alle partijen in het vo en mbo al jaren onderdeel uitmaken van de ZAOS, bestaan de groeimogelijkheden voor dit partnerschap vooral uit uitbreiding van het netwerk waarmee de ZAOS samenwerkt. Zo biedt de ZAOS studenten van de Pabo van Hogeschool Zeeland de mogelijkheid om een traject te doen binnen de ZAOS in het kader van de minor Verkenning vo/mbo en wordt verkend of dit ook kan in het kader van de nieuwe specialisatie 'het oudere kind'. In het kader van de RAP biedt de ZAOS twee hybride trajecten in samenwerking met het mbo, namelijk een traject hybride zorg en een traject hybride techniek, waarin mensen hun werk in de zorg of techniek combineren met een verkennend traject in het onderwijs. Het doel van deze trajecten is om mensen uit de zorg en techniek kennis te laten maken met het onderwijs en om de secties in de scholen te ondersteunen bij het vernieuwen van het curriculum.

Schets van het partnerschap

De [ZAOS](#) is rond 2000 gestart als samenwerking tussen de Zeeuwse schoolbesturen, Driestar Educatief en de Hogeschool Rotterdam. In de ZAOS werken inmiddels vijf hogescholen (Fontys Hogeschool, Hogeschool Rotterdam, Driestar Educatief, [Christelijke Hogeschool Ede](#), Hogeschool Zeeland) samen met acht schoolbesturen. De ZAOS telt in totaal 30 opleidingslocaties.

In de ZAOS zijn alle vo- en mbo-scholen in de regio Zeeland vertegenwoordigd.

De ZAOS leidt alle categorieën studenten op: voltijd, deeltijd, zij-instroom, minor, master, studerende docenten. De meeste studenten volgen een (voltijds) tweedegraads opleiding, waarvan de meeste hun opleidingstraject volgen in het vo. Het uitgangspunt bij de doorplaatsing van studenten binnen ZAOS is dat alle studenten in principe ook een jaar ervaring opdoen in het mbo. In de praktijk leidt dit soms tot uitdagingen, o.a. afhankelijk van de beschikbare opleidingscapaciteit en voorkeuren van studenten. In totaal leidt de ZAOS jaarlijks circa 300 studenten op.

De niveau 1 studenten van de hbo lerarenopleiding worden sinds een jaar groepsgewijs geplaatst binnen ZAOS, waarbij ze op hun stagedagen als groep van ca. 20 studenten bij elkaar komen op een opleidingslocatie. Dit programma staat meer in het teken van kennismaken met het beroep: past het beroep bij mij en pas ik bij het beroep? Deze studenten maken breder kennis met het beroep en de verschillende vakken. Onderdeel van het niveau 1 programma is een oriëntatiedag op het mbo. Hoewel studenten soms huiverig zijn over werkplekleren binnen het mbo (met name vanwege de leeftijdsgrens), vinden veel studenten mbo na deze oriëntatiedag toch interessant.

Schets regionale context

- De ZAOS is de opleidingsschool voor vo en mbo in de regio Zeeland. De regio kenmerkt zich door korte lijnen.
- Er is sprake van een (groeiend) lerarentekort in Zeeland. Dit was al jaren een knelpunt in het po, maar ook voor het vo en mbo wordt dit knelpunt steeds voelbaarder. De vijver waarin gevestigd wordt in de regio Zeeland is relatief klein. Ook andere grote sectoren, zoals zorg en horeca, kampen met personeelstekorten. Dit maakt dat onderlinge samenwerking in de regio (en met aanpalende regio's) van belang is.
- De partijen in de regio Zeeland treffen elkaar in diverse overleggen en samenwerkingsverbanden. Ook zijn er contacten en wordt er samengewerkt met andere sectoren, zoals zorg, horeca en techniek. In het kader van de RAP projectstructuur is er ook een project 'lesgeven in Zeeland' gestart. Om te voorkomen dat ZAOS en 'lesgeven in Zeeland' als twee aparte sporen worden gezien, wordt actief de samenwerking gezocht en naar elkaar doorverwezen. Het is belangrijk om alert te blijven dat er geen activiteiten worden opgestart die overlappen.
- Een vijftal vo-besturen in de regio Zeeland werkt ook samen in een lectoraat met als centrale thema 'motiveren'. Dit lectoraat is ondergebracht bij de Hogeschool Rotterdam. Besturen in Zeeland die willen bijdragen aan dit lectoraat kunnen dit nu of in de toekomst doen.

Groeiambities

De ZAOS staat open voor groei. Omdat alle partijen in het vo en mbo al jaren onderdeel uitmaken van de ZAOS, betekent dit vooral uitbreiding van het netwerk waarmee de ZAOS samenwerkt en nieuwe initiatieven ontplooit.

In het netwerk om de ZAOS heen is in de loop der tijd samenwerking met nieuwe partijen ontstaan, bijv. met de Pabo en de techniek- en zorgsector. De studenten van de Pabo en van het hybride traject zorg en techniek tellen niet mee in het kader van de Regeling en hebben dus ook niet geleid tot uitbreiding van het aantal partners binnen de samenwerkingsovereenkomst van de ZAOS, maar wel tot uitbreiding van het netwerk van partijen waarmee de ZAOS samenwerkt.

Sectoroverstijgende samenwerking: huidige situatie

Samenwerking vo mbo

De samenwerking binnen ZAOS tussen vo en mbo is vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst. Vanuit mbo zijn twee instellingen onderdeel van de ZAOS, namelijk Scalda en het Hoornbeeck College. In de stuurgroep en het kernteam van de ZAOS is altijd iemand vanuit het mbo aanwezig om het mbo perspectief te vertegenwoordigen.

De samenwerking met mbo biedt een mooie leeromgeving voor studenten binnen de ZAOS, maar kent ook enkele uitdagingen:

- Het vakkenaanbod van de lerarenopleidingen is niet één op één vertaalbaar naar de vakken in het mbo. Dit maakt het matchen van studenten voor veel vakken (met uitzondering van Nederlands en Engels) een puzzel. Dit vraagt ook flexibiliteit van studenten, bijvoorbeeld studenten geschiedenis die worden geplaatst bij maatschappijleer.
- Studenten van de lerarenopleidingen vinden het mbo soms minder aantrekkelijk, met name vanwege de leeftijdsgrens. Bij het doorplaatsen van studenten binnen ZAOS wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de voorkeuren van studenten, maar slechts weinig studenten geven de voorkeur voor mbo op. Dit maakt dat plaatsing in het mbo vaker in onderling overleg wordt gedaan.
- Een belangrijk deel van de begeleidings- en opleidingsinfrastructuur binnen het mbo is nodig voor de begeleiding van studerende docenten die hun pdg willen behalen. Dit maakt dat er wat minder ruimte is om andere studenten te plaatsen.

Samenwerking po

ZAOS biedt studenten van de Pabo van Hogeschool Zeeland de mogelijkheid om een traject te doen binnen de ZAOS in het kader van de minor Verkenning vo/mbo. Dit betreft een relatief klein aantal studenten (ter illustratie: in 2021-2022 gaat het om 7 studenten). De samenwerking met de Pabo van Hogeschool Zeeland wordt naar verwachting uitgebreid met de specialisatie 'het oudere kind', die momenteel wordt ontwikkeld. Als een student voor deze specialisatie kiest, kan hij/zij via de ZAOS een kijkje nemen in het vo en deze specialisatie behalen.

De sectordirecteur van de Hogeschool Zeeland, waaronder de Pabo valt, is lid van de stuurgroep van de ZAOS.

Samenwerking zorg en techniek

In het kader van de RAP biedt de ZAOS twee hybride trajecten in samenwerking met het mbo, namelijk een traject hybride zorg en een traject hybride techniek, waarin mensen hun werk in de zorg of techniek combineren met een verkennend traject in het onderwijs. Het doel van deze trajecten is om mensen uit de zorg en techniek kennis te laten maken met het onderwijs en om de secties in de scholen te ondersteunen bij het vernieuwen van het curriculum. Tijdens het traject worden zij begeleid door schoolopleiders binnen de techniek en de zorg vanuit Scalda. Aansluitend op dit hybride traject is het desgewenst mogelijk om versneld de bevoegdheid tot leraar te kunnen halen. Voor mensen die willen professionaliseren of zich willen oriënteren op nieuw werk, biedt dit traject mooie kansen. Voor het onderwijs biedt het de mogelijkheid om het curriculum te vernieuwen en een bron van potentiële nieuwe instroom. De ZAOS verkent momenteel of dit traject ook kan worden uitgebreid met de groen- en bouwsector. De hybride trajecten worden momenteel gefinancierd vanuit de RAP gelden, voor de langere termijn is het de wens om dit met eigen middelen door te zetten.

Sectoroverstijgende samenwerking: ontstaansgeschiedenis

Samenwerking vo mbo

De samenwerking tussen vo en mbo binnen ZAOS is geleidelijk ontstaan, vanuit de bestaande relaties tussen de bestuurders in Zeeland. De voorzitter van de Raad van Bestuur van Scalda was voorheen bestuurder in het vo. Dit maakte dat het belang van de samenwerking tussen vo en mbo binnen ZAOS snel werd gezien.

Samenwerking po

De samenwerking met de Pabo is ontstaan in het kader van de minor, vanuit de gedachte dat samenwerking in de regio van belang is. De samenwerking rondom de specialisatie oudere kind is ontstaan vanuit de bestaande contacten met de directie van de Pabo. ZAOS is vertegenwoordigd in de klankbordgroep die de ontwikkeling van de specialisatie volgt.

Inmiddels is er vanuit de Pabo een nieuwe aspirant opleidingsschool ontstaan specifiek voor samen opleiden binnen het po, in samenwerking met diverse po besturen in Zeeland. Er is goed contact tussen deze aspirant opleidingsschool en de ZAOS, maar gezien de ontwikkelfase van deze nieuwe opleidingsschool is de focus nu nog vooral op het bouwen van de eigen opleidingsschool.

Samenwerking zorg en techniek

De samenwerking met de sectoren zorg en techniek rondom de hybride trajecten is ontstaan vanuit de RAP samenwerking. Deze ontwikkeling viel samen met de komst van Sterk Techniekonderwijs Zeeland, met een eigen stuurgroep. Aanvankelijk was het idee dat dit traject tot een bevoegdheid zou moeten leiden, wat reden was om als ZAOS aan tafel te gaan.

Het koppelen van een bevoegdheid aan dit traject bleek later niet mogelijk, maar samenwerking tussen ZAOS en techniek en zorg op dit gebied bleek wel kansrijk. In samenwerking met de ZAOS is toen het hybride traject ontwikkeld voor zowel de techniek als de zorg.

Ook in deze samenwerking zijn de korte lijnen in de regio een belangrijke succesfactor. In de samenwerking met het bedrijfsleven is wel een risico dat de kleine bedrijven vaak minder in beeld zijn bij de verschillende gesprekstafels, waardoor je er alert op moet zijn dat ook zij worden betrokken in de samenwerking.

Sectoroverstijgende samenwerking: de toekomst

- De wens is om de samenwerking met de aspirant opleidingsschool voor po in Zeeland in de toekomst te intensiveren.
- Idealiter wordt de ZAOS de 'hub' in de regio waar opleiden en professionaliseren samenkomt. Idealiter worden ook de HRM afdelingen van de scholen actief betrokken binnen de ZAOS.
- In de toekomst is het wenselijk om de verschillende initiatieven in de regio op inhoud (vanuit het perspectief van de leerling en de student) meer bij elkaar te brengen, zodat e.e.a. elkaar kan versterken.

Kansen en uitdagingen

Kansen

- Sectoren hebben ieder hun eigen expertisegebieden waarop men van en met elkaar kan leren. Bijvoorbeeld: mbo instellingen hebben veel expertise op het gebied van HRM. Als deze expertise wordt gedeeld met besturen en scholen uit andere onderwijssectoren, kan dit het HRM in deze sectoren verder versterken. In het po is bijvoorbeeld veel expertise op het gebied van gedifferentieerd leren, waar bijvoorbeeld het vo kan leren.

Uitdagingen

- In het algemeen geldt voor Zeeland dat de schaalgrootte een groot voordeel is: iedereen kent elkaar wat de onderlinge samenwerking makkelijker maakt. Dit kan echter ook een valkuil kan zijn. Aandachtspunt is om elkaar in de samenwerking voldoende scherp te houden en met elkaar duidelijk te formuleren wat de gezamenlijke opdracht is (waar willen we in 2025 als onderwijs staan en wat vraagt dit van het samen opleiden en professionaliseren binnen de ZAOS?).
- Door sectoroverstijgend samen te werken heb je met verschillende middelen en geldstromen te maken. Een uitdaging is om die middelen zo veel mogelijk bij elkaar te brengen en zo efficiënt en effectief mogelijk in te zetten. Dit vraagt ook dat partijen elkaar dit moeten gunnen.

Adviezen en tips

Aan de sectorraden en OCW

- Monitor en luister goed naar signalen uit de praktijk.
- Zorg voor voldoende ruimte voor maatwerk en flexibiliteit; stem hier de bekostiging op af.
- Stel de inhoud centraal: redeneer vanuit het perspectief van leerlingen en studenten in plaats van vanuit de huidige structuren en wettelijke kaders.
- Benut de infrastructuur van de partnerschappen samen opleiden ten behoeve van het opleiden en professionaliseren en zet er geen nieuwe structuren naast.
- Zorg ervoor dat subsidies worden getoetst op de opbrengsten zodat gemeenschapsgeld zo efficiënt en effectief mogelijk wordt ingezet.
- Waak ervoor dat subsidieontvangers zich opstellen als subsidieverstrekker met het oog op de verhoudingen in de regio.

Aan partnerschappen Samen Opleiden

- Stuur niet op de macht van het aantal maar op de macht van de inhoud.
- Zorg ervoor dat er een intentieverklaring ligt als basis voor de samenwerking. Op die manier kunnen er snel slagen worden gemaakt.
- Werk vanuit het belang van het onderwijs, de leerling en de student.